

DET KONGELEGE
KULTUR- OG KYRKJEDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 11

(2002–2003)

Om lov om endringar i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred m.v.

Tilråding frå Kultur- og kyrkjedepartementet av 25. oktober 2002, godkjend i statsråd same dagen. (Regjeringa Bondevik II)

1 Innleiing

1.1 Hovudinnhaldet i proposisjonen

Kultur- og kyrkjedepartementet legg med dette fram forslag om å oppheve *lov 26. juni 1998 nr. 43 om åpningstider for utsalgssteder (åpningstidsloven)*, samtidig som reglar om opningstider for utsalgsstader på søndagar og andre helgedagar blir tekne inn i *lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred*. Vidare er det foreslått at det i *lov 26. april 1947 nr. 1 om 1 og 17 mai som høgtidsdager* blir teke inn ei føresegn som inneber at handel på desse dagane blir avgrensa i same omfang som på helgedagar.

I lovforslaget er desse hovudprinsippa lagde til grunn:

- Det skal ikkje vere reglar som avgrensar opningstidene på kvardagar, og heller ikkje forbod i arbeidsmiljølova mot arbeid ved utsalgsstader utanom normalarbeidstida.
- På helgedagar og høgtidsdagar skal utsalgsstader som hovudregel halde stengt, men unntaka i gjeldande lov blir førte vidare. M.a. vil det framleis vere unntak for sal av daglegvarer og kioskvarer frå mindre utsalgsstader, og sal frå bensinstasjonar.

1.2 Bakgrunnen for forslaget

Forslaget byggjer på Sem-erklæringa, som er det politiske grunnlaget for regjeringa. I Sem-erklæringa vart det sagt:

«Samarbeidsregjeringa vil:

[...]

oppheve åpningstidsloven. Bestemmelser som regulerer og begrenser åpningstider på søn- og helligdager, overføres til helligdagslovgivningen.»

Bakgrunnen for forslaget er at departementet ser det som viktig å kunne tilpasse opningstidene til dei behov brukarane har – deira behov skal stå i sentrum. Tilbod og etterspørsel eignar seg betre enn lovverket til å regulere opningstidene. Det vil gi meir fleksible tilpassingar, som naturleg vil variere med bransjetype, stad, lokale forhold osv. Ved å oppheve restriksjonar fjernar ein også konkurransevridingar som følgjer av at enkelte typar utsal er unnatekne frå føresegnene.

Samtidig ser departementet det som viktig å verne om den alminnelege fred på søndagar og andre helgedagar ved å setje grenser for den kommersielle aktiviteten på desse dagane. På denne bakgrunn er det foreslått at faste utsalgsstader som sel varer til forbrukar, i utgangspunktet skal halde stengt på helgedagar, men at unntaka i den gjeldande opningstidslova skal førast vidare. Ved å halde oppe dei unntak vi i dag har for sal på helgedagar,

vil departementet sikre forbrukarane tilgjenge til varer som det er særlege grunnar for å tillate. Å oppheve restriksjonane på kvardagar vil i seg sjølv redusere behovet for å handle på helgedagar.

Dei omsyn som tilseier at det bør setjast grenser for å halde utsalsstader opne på helgedagar, gjer seg i hovudsak gjeldande for høgtidsdagane 1. og 17. mai.

1.3 Opningstidslova

I opningstidslova av 26. juni 1998 vart det innført like opningstider i heile landet. Lova vart sett i kraft 1. januar 1999. Utsalsstader skal på kvardagane i veka (måndag – fredag) vere stengde frå kl. 21.00 til kl. 06.00 neste dag. På dagar før søndagar og helgedagar skal utsalsstader vere stengde frå kl. 18.00. På søndagar, helgedagar og 1. og 17. mai skal utsalsstader vere stengde. På jul-, påske- og pinseaftan skal utsalsstader vere stengde frå kl. 15.00. Utsalsstader kan halde opne mellom kl. 14.00 og kl. 20.00 dei tre siste søndagane før julaftan.

Visse typar utsalsstader er etter lova unnatekne frå dei alminnelege opningstidene. Dei kan såleis halde opne heile døgnet alle dagar. Desse utsalsstadenene er omtalte i § 3 første ledd nr. 1 til 10 i lova. Mellom anna er det unntak for kioskar og daglegvareutsal som har ei samla salsflate som ikkje overstig 100 m², serveringsstader, utstillingar o.a.

Barne- og familiedepartementet, som forvaltar lova, har i forskrift av 29. oktober 1999 fastsett at utsalsstader i terminalbygningar på lufthamner som har løyve til avgiftsfritt sal, er unnatekne frå dei alminnelege opningstidene i lova.

Fylkesmannen kan etter søknad frå kommunen bestemme ved forskrift at eit område skal reknast som *typisk turiststed* for heile året eller delar av året. På typiske turiststader er det ikkje sett grenser for opningstidene.

Fylkesmannen kan etter søknad gi dispensasjon frå § 2 (dei alminnelege opningstidene) når det ligg føre særlege grunnar. Det kan klagast til departementet på slike vedtak.

Brot på lova blir straffa med bøter.

1.4 Arbeidsmiljølova

Etter arbeidsmiljølova er arbeid mellom kl. 21.00 og kl. 06.00 rekna som nattarbeid. Det kan drivast berre dersom det er unntak/heimel for det i arbeidsmiljølova. Eit slikt unntak er gjort for arbeidstakarar ved utsalsstader innanfor dei opningstidsrammene som er fastsette i eller i medhald av anna lovgiving; det vil først og fremst seie opningstidslova.

Dei alminnelege opningstidsrammene i opningstidslova tilsvarende arbeidstidsrammene i arbeidsmiljølova. Dette har sikra at dei fleste arbeidstakarane ved utsalsstadene har følgd normalarbeidstida etter arbeidsmiljølova.

Etter arbeidsmiljølova § 44 er det generelt forbod mot å arbeide på søndagar og helgedagar. På same måten som for føreseigna om nattarbeid har denne føreseigna unntak for arbeid i utsalsstader innanfor dei rammene som er sette av anna lovgiving.

1.5 Lov om helligdager og helligdagsfred

Lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred tek sikte på å verne om det gudstenestlege livet og den alminnelege freden på helgedagar, og å gi høgtida ro og vørndnad, jf. § 1. I § 2 er det gitt føresegn om kva dagar som er helgedagar i Noreg. I § 3 er det sett forbod mot å forstyrre den alminnelege freden på helgedagar med utilbørleg larm, og mot å forstyrre gudstenesta med unødig larm, arbeid eller anna forstyrrende verksemd. § 4 set grenser for offentlege tilstellingar og arrangement m.m. mellom kl. 06 og kl. 13, med enkelte spesifiserte unntak. Salsverksemd er ikkje regulert av *lov om helligdager og helligdagsfred*.

1.6 Lov om 1 og 17 mai som høgtidsdager

I samsvar med *lov 26. april 1947 nr. 1 om 1 og 17 mai som høgtidsdager* skal desse dagane vere likestilte med søndagar, men ikkje når det gjeld reglar om kyrkjelege handlingar eller helgedagsfreden.

Etter § 2 i lova skal arbeid som etter gjeldande lovgiving ikkje kan haldast i gang på søndagar, slutte seinast kl. 22 dagane før 1. og 17. mai.

2 Høring

Barne- og familiedepartementet og Kultur- og kyrkjedepartementet sende 13. februar 2002 ut til aktuelle instansar eit høringsnotat med forslag om å oppheve opningstidslova, samtidig som reglar om opningstider for utsalsstader på helge- og høgtidsdagar blir tekne inn i *lov om helligdager og helligdagsfred*.

Det kom inn svar frå 69 høringsinstansar. Av desse hadde 26 ikkje merknader. 24 høringsinstansar støtta forslaget om å oppheve opningstidslova, medan 19 gjekk imot.

Forbrukarrådet, som representerer brukarane, viser til at den enkelte utsalsstaden etter forslaget

kan bestemme når butikken skal vere open på kvar dagar, ut frå lokale handlemønster og dei behov forbrukarane har. Forbrukarrådet ønskjer sterkare konkurranse i daglegvarehandelen og er derfor einig i forslaget frå regjeringa om å oppheve opningstidslova.

Fylkesmennene, som behandlar dispensasjons-søknader, er også positive og viser m.a. til at å oppheve lova kan gi ressursmessige innsparingar.

Næringa er delt i synet på oppheving. *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon (HSH)* meiner at å gjennomføre forslaget ikkje vil innebere særleg store endringar i dei opningstidene som blir praktiserte i varehandelen i dag. Antakeleg vil berre eit fåtal utsalsstader finne det fornuftig å forlengje opningstida utover det som i dag er tillate, nemleg til kl. 21.00 på kvardagar. *Hakon Gruppen AS* er på si side i utgangspunktet positive, men påpeiker også negative konsekvensar som større lønnskostnader, bemanningssituasjonen og risiko for ran og tjuveri. *Coop* påpeiker også ei rekkje negative konsekvensar og går imot forslaget.

Dei som sterkast går imot forslaget, er dei organisasjonane som representerer arbeidstakarinteressene (*LO, Handel og Kontor og YS*). Det blir reagert mot at det lovheimla vernet mot å arbeide utover normalarbeidstida (21.00–06.00) blir fjerna. Det blir påpeikt at dette vil få negative konsekvensar for samfunn og familieliv. Elles blir det vist til at verken næringa sjølv eller forbrukarane har uttrykt ønske om at opningstidslova bør opphevast, snarare tvert imot. Det verkar som om alle no har tilpassa handlemønsteret sitt innanfor ramma av lova i dag. Spesielt gjeld dette dei næringsdrivande, og det kan derfor skade meir enn det gagnar å leggje opp til nye endringar.

Også *Kyrkjerådet* er kritisk til at grensene for opningstida på kvardagar blir oppheva, og viser til at det ikkje er gitt at marknadsmekanismene aleine vil gi tilpassingar som best tener enkeltmenneske og samfunnet som heilskap.

Det er stor støtte mellom høringsinstansane til at dagens regulering av søn- og helgedagshandel gir ein rimeleg balanse mellom søndagen som ein dag med avgrensa aktivitet og omsynet til at forbrukaren skal tilbydast nødvendige varer. Enkelte har kommentarar til utforminga av unntaka. Dette gjeld særleg dei forskjellige kvadratmetergrensene for daglegvarebutikkar og bensinstasjonar, og unntaket for hagesenter m.m. Kommentarene knyter seg m.a. til at dagens regulering kan medføre konkurransevriding. Dei høringsinstansane som uttaler seg om det nye unntaket for sal av varer i tilknytning til produksjonsstader m.m., er i hovudsak positive til unntaket. Når det gjeld forslaget om å føre vidare

løyvet til å halde søndagsope dei tre siste søndagane før julaftan, går *Handel og Kontor* inn for å oppheve dette unntaket.

Enkelte fylkesmenn stiller spørsmål ved behovet for å føre vidare høvet til dispensasjon frå dei alminnelege opningstidene.

Riksadvokaten påpeiker at ein må vurdere forholdet mellom den foreslåtte straffeføresegna i helgedagslova og straffelova § 348. Etter riksadvokaten si meining er det openbert at straffelova § 348 ikkje kan bli ståande dersom forslaget til straffeføresegn i helgedagslova blir vedteke. Grunngevinga er at føresegnene til dels er samanfallande.

3 Vurderingar og forslag frå departementet

3.1 Innleiing

Hovudformålet med forslaget om å oppheve opningstidslova er å tilpasse opningstidene til dei behov brukarane har. Etter departementet si vurdering oppnår ein dette best ved å la tilbod og etter-spørsmål verke bestemmande for opningstidene. Ved å oppheve opningstidslova legg ein også meir til rette for fleksible tilpassingar, som naturleg vil variere med bransjetypar, lokale forhold osv. Det er også grunn til å vente at ein ved å oppheve restriksjonane vil fjerne uheldige konkurransevridingar som følgjer av at enkelte typar utsal er unnatekne frå føresegnene.

Ved sida av dette hovudformålet er det også viktig å vareta omsynet til den alminnelege helgedagsfreden. Dette omsynet kjem til uttrykk i den gjeldande helgedagslova, der § 1 lyder: *For å verne om det gudstjenestlige liv og den alminnelige fred på helligdager, og for å gi høytiden ro og verdighet, skal det være helligdagsfred i samsvar med reglene i denne lov.*

Etter departementa si vurdering inneber dagens regulering av handel på søndagar og andre helgedagar ein rimeleg balanse mellom omsynet til den alminnelege fred på helgedagar og omsynet til at forbrukarane skal ha eit tilfredsstillande tilbod på nødvendige varer. På denne bakgrunn meiner departementet at hovudregelen framleis bør vere at utsalsstader skal halde stengt på søndagar og andre helgedagar, samtidig som ein fører vidare dei unntak frå hovudregelen som gjeld i dag.

For å oppnå intensjonen om å fjerne reguleringa av opningstidene må ein også oppheve det vern i arbeidsmiljølova som arbeidstakarane har mot å arbeide utover normalarbeidstida, dvs. etter kl. 21 og

fram til kl. 06. Fleire av høringsinstansane har av den grunn gått imot forslaget. Dette gjeld særleg dei organisasjonane som representerer arbeidstakarinteressene. Departementet vil her vise til at lereie etter dagens system er vernet oppheva for arbeidstakarar som er knytte til dei utsalsstadene som er unnatekne frå lova. Vidare må ein rekne med at marknadsstyring av opningstidene på kvar dagar – i staden for lovregulering – neppe vil føre til at utsalsstader held ope etter kl. 21 i vesentleg større omfang enn i dag.

3.2 Hovudregel om handel på helgedagar

Departementet foreslår at det i *lov om helligdager og helligdagsfred* blir teke inn ein ny § 5 som regulerer sal frå faste utsalsstader på helgedagar. Her er utgangspunktet og hovudregelen at på helgedagar skal faste utsalsstader som sel varer til forbrukar, halde stengt.

Denne hovudregelen skal etter forslaget gjelde også for 1. og 17. mai.

Det er foreslått at faste utsalsstader skal stengje kl. 16 på jul-, påske- og pinseaftan, mot kl. 15 etter gjeldande lov. Denne endringa gir samsvar med føresegna i § 3 i helgedagslova om at det på desse dagane skal vere helgedagsfred frå kl. 16.

3.3 Unntak frå hovudregelen

Departementet går inn for å tillate søndags- og helgehandel som i gjeldande opningstidslov. Det er derfor foreslått å føre vidare unntaka i gjeldande lov. Dette inneber at faste utsalsstader framleis kan halde ope dei tre siste søndagane før julaftan mellom kl. 14 og kl. 20. Vidare inneber det vidareføring av følgjande spesifiserte unntak:

- utsalsstader som i det vesentlege sel kiosk- eller daglegvarer, og som har ei samla salsflate som ikkje overstig 100 m²
- utsalsstader som aleine eller i kombinasjon med kiosk- eller daglegvarer i det vesentlege sel bensin, olje og andre varer som er nødvendige for drift av eller vedlikehald av motorkjøretøy og motorbåtar, og som har ei samla salsflate som ikkje overstig 150 m²
- utsalsstader på campingplassar i campingsesongen
- utsalsstader på område som etter vedtak av fylkesmannen er rekna som typiske turiststader
- sal frå serveringsstad
- sal ved auksjon
- sal av utstilte gjenstandar frå kunstgalleri og liknande
- sal frå utstillingar eller varemesser

- utsalsstader som i det vesentlege sel blomster, plantar og andre hageartiklar
- utsalsstader som i det vesentlege sel lokale husflids- og suvenirvarer
- utsalsstader i terminalbygningar på lufthamner som har løyve til avgiftsfritt sal

Særskilt om vareutval og arealgrense

I dei forskjellige fasane av opningstidsreguleringar har det alltid vore unntak frå dei alminnelege opningstidene for visse kiosk- og daglegvarer. Avgrensinga av vareslaga har i det meste av lova si historie skapt betydelege problem.

I revisjonen i 1998 vart fleire alternativ vurderte, m.a. å differensiere etter vareslag. Konklusjonen var at unntak baserte på areal for utsalsstader som i det vesentlege sel kiosk- eller daglegvarer, var den beste løysinga. Arealgrensa vart sett til 100 m². Denne løysinga er av enkelte blitt oppfatta som ei innstramming og byråkratisering. I realiteten innebar føresegna ei klar utviding av lovleg sal utover utsalstidene i lova, og for første gong eit avgrenskingskriterium som har skapt få problem.

Departementet meiner at det framleis bør vere unntak for visse kiosk- og daglegvarer, og at den gjeldande arealgrensa bør førast vidare.

Klargjering av unntaket for sal frå utstillingar eller varemesser

Lova i dag har eit unntak for *salg fra utstillingar eller varemesser*.

Unntaket for utstillingar eller varemesser er berre meint å gjelde sal i eit avgrensa tidsrom frå lokale som normalt ikkje er nytta til anna salsverksemd, jf. Ot.prp. nr. 75 (1996–97) *Om lov om åpningstider for utsalgssteder (åpningstidsloven)* s. 31. For å gjere denne føresetnaden klarare foreslår departementet at lovteksten blir presisert til å gjelde *salg fra tidsbegrensede utstillinger og varemesser som finner sted i lokaler som normalt ikke blir brukt til salgsvirksomhet*.

Forslag til nytt unntak for sal av varer i tilknytning til produksjonsstader m.m. som er tilrettelagde for turisme

Ut frå erfaringane med den gjeldande opningstidslova reknar Barne- og familiedepartementet med at det kan vere aktuelt å vurdere eit nytt unntak for ein type sal på søn- og helgedagar. I lovutkastet er det derfor foreslått å ta inn unntak for *salg av varer i tilknytning til produksjonssteder m.v. som er tilrettelagt for turisme*.

Bakgrunnen er m.a. den dispensasjonen som er gitt for Porsgrunds Porselænsfabrik, som har fått løyve til å selje produkt i samband med omvising på fabrikkens også på søndagar. Forslaget vil m.a. dekke sal av varer til personar som får tilbod om omvisingar og liknande på fabrikkar og anlegg der dei får innblikk i delar av produksjonsprosessen. Det finst også eksempel på at verkstader for keramik, annan brukskunst, lys osv. har liknande arrangement. Staden må vere tilrettelagd for turisme, og varene må i vesentleg grad vere knytte til aktiviteten på anlegget. Salsverksemda må ikkje stå som det einaste formålet.

Det er ikkje formålet å opne generelt for fabrikkutsal på søn- og helgedagar.

Føresegna vil også kunne omfatte nedlagde produksjonsanlegg som er utvikla til kulturminne og turistattraksjonar.

3.4 Straffeføresegn

Brot på føresegner om helgedagsfreden er straffbart, jf. straffelova § 348, som lyder: *Den som overtræder de angaaende Helligdagsfreden gjældende Bestemmelser, straffes med Bøder.* Straffebodet rettar seg mot brot på både føresegner i helgedagslova og føresegner om helgedagsfred i anna lovgiving. I samsvar med hovudregelen i straffelova § 40 første ledd vil straff vere aktuell berre når det ligg føre forsett.

Etter § 5 opningstidslova blir den straffa med bøter som forsettle eller aktlaust bryt lova eller forskrifter gitt i medhald av lova. Medverknad blir ramma på same måten.

Når dei føresegnene som set grenser for at utsalsstader kan halde ope på helgedagar, blir overførte frå opningstidslova til helgedagslova, er det naturleg å overføre også straffeføresegna i gjeldande opningstidslov § 5 til *lov om helligdager og helligdagsfred*.

Å flytte straffeføresegna frå opningstidslova til helgedagslova § 6 vil ha som konsekvens at også aktlaust brot på §§ 3 og 4 i helgedagslova vil vere straffbart. Vidare vil også medverknad til brot på desse føresegnene vere straffbar. Dette inneber ei utviding av straffeansvaret. Departementet ser likevel liten grunn til å reservere aktløyse- og medverknadsansvaret for opningstidsføresegna.

I samsvar med fråsegnen frå Riksadvokaten vil departementet også foreslå at straffelova § 348 blir oppheva. Sjølv om straffelova § 348 ikkje berre rettar seg mot brot på helgedagslova, men også mot brot på føresegner om helgedagsfred i anna lovgiving, legg departementet til grunn at straffeboda i den aktuelle spesiallovgivinga er tilstrekkelege.

3.5 Arbeidstidsføresegner

For å gjennomføre intensjonen med frie opningstider på kvardagar er det foreslått å gjere unntaket frå forbodet mot nattarbeid i arbeidsmiljølova § 42, andre ledd l) for arbeidstakarar ved utsalsstader generelt, dvs. at tilvisinga til anna lovgiving blir fjerna.

Søn- og helgedagsarbeid er i samsvar med arbeidsmiljølova § 44 andre ledd bokstav k) tillate ved utsalsstader *innenfor de åpningstidsrammer som er fastsatt i eller i medhold av annen lovgivning*. Vidareføring av opningstidsreglane i *lov om helligdager og helligdagsfred* medfører altså ikkje behov for endring i arbeidsmiljølova § 44.

I § 2 i *lov om 1 og 17 mai som høgtidsdager* er det sagt at arbeid som etter gjeldande lovgiving ikkje kan haldast i gang på søndagar, skal slutte seinast kl. 22 dagane før 1. og 17. mai. Departementet kan ikkje sjå tungtvegande grunnar til å ha særlege avgrensingar for desse to dagane, og foreslår ei ny siste setning i § 2 om at føresegna om å avslutte arbeidet seinast kl. 22 ikkje skal gjelde for arbeid ved faste utsalsstader.

3.6 Tilsyn og handheving

Brot på føresegnene i *lov om helligdager og helligdagsfred* vil bli handheva av politiet slik som brot på den gjeldande opningstidslova. Eventuelle meldingar av ei verksemd for brot på § 5 i *lov om helligdager og helligdagsfred* må etterforskast og følgjast opp av politiet på vanleg måte. Som ledd i etterforskinga av ei slik melding kan det for eksempel vere nødvendig å avklare om utsalsstaden kan halde ope på søndagar og andre helgedagar i medhald av forslaget til ny § 5. I samband med etterforsking av verksemd som driv kioskar, daglegvareforretningar og bensinstasjonar m.m., kan det i spesielle tilfelle bli nødvendig å sjå til at det faktiske salsarealet stemmer med den framlagde dokumentasjonen.

Reglane i arbeidsmiljølova om søndags- og helgearbeid vil framleis gjelde for arbeidstakarar ved utsalsstader. Som ledd i tilsynet med at arbeidsmiljøet er tilfredsstillande, vil Arbeidstilsynet også kunne kontrollere om arbeidstida er i samsvar med lova. I tilsynsverksemda må Arbeidstilsynet ta stilling til om den konkrete utsalsstaden fell inn under hovudregelen i arbeidsmiljølova, eller om han er omfatta av unntaka i § 5 i *lov om helligdager og helligdagsfred*. Når det gjeld unntaka for kioskar og bensinstasjonar, vil dette kunne gjerast ved å sjå til at utsalsstaden oppfyller dei krav til tilfredsstillande dokumentasjon som er stilte etter *lov om helligdager og helligdagsfred* § 5 andre ledd nr. 1 og nr. 2, og fjerde ledd. Dersom utsalsstaden ikkje har slik do-

kumentasjon tilgjengeleg, vil det normalt ikkje vere høve til søn- eller helgedagsarbeid ved verksemda, og Arbeidstilsynet vil kunne gi pålegg for brot på arbeidsmiljølova. Arbeidstilsynet sin tilsynskompetanse knyter seg på denne bakgrunn berre til dei rettane arbeidstakarane har når det gjeld arbeidsforhold i samsvar med arbeidsmiljølova.

Forslaget inneber at eit eventuelt brot på reglane kan vere straffbart både etter arbeidsmiljølova og etter *lov om helligdager og helligdagsfred*, alternativt *lov om 1 og 17 mai som høgtidsdager*.

4 Opningstidslovgivinga i enkelte andre land

I *Sverige* har det frå 1972 ikkje vore noka særskild lovregulering av opningstida i varehandelen. I 1991 vart det lagt fram ein rapport som evaluerte situasjonen utan opningstidsregulering (SOU 1991:10). Undersøkinga viste at 80 prosent av dei store varehusa og stormarknadene heldt søndagsope i 1989, medan 54 prosent av daglegvarebutikkane heldt søndagsope. Undersøkingar gjorde på slutten av 80-talet indikerte at søndagshandel i stor grad vart brukt til suppleringskjøp, ikkje til storhandel. 47 prosent var positive til at butikkar heldt ope på søndagar.

Opningstidene i *Danmark* er regulerte av *lov om butikstid* av 20. desember 2000. Utsalsstader skal som hovudregel halde stengt frå laurdag kl. 17.00 til måndag kl. 06.00. Butikkar kan no halde ope fire søndagar i året. Søndagane må ikkje vere plasserte på helgedagar, julaftan eller grunnlovsdag. I 2003 blir talet dobla, slik at ei forretning kan halde ope i alt åtte søndagar i året. Likevel skal fire av desse dagane vere i juli og august. Utsalsstader som har ei forventet årleg omsetning under 23 millionar danske kroner, inklusive moms og «punktavgifter», er unnatekne frå stengingspåbodet. Ei undersøking gjennomført av den danske *Erhvervs- og Selskabsstyrelsen* i 1996 viste at 83,1 prosent av alle utsalsstader hadde ei omsetning under grensa og såleis var unnatekne frå stengjetida. Mellom desse kunne alle kioskar og 97,6 prosent av daglegvarebutikkane halde ope utanom den alminnelege stengjetida, medan 7,2 prosent av supermarknadene og ingen varehus hadde høve til dette.

Med den nye lova er ei rekkje særreglar oppheva, m.a. vart dispensasjonen for butikkar i sommarhusområde oppheva. Stengingslova skal reviderast igjen i folketingsåret 2004–2005.

I *Finland* vart det i 2000 vedteke ny *lag om minutshandelns og frisørsalongers oppetider*. Utsalsstader kan som hovudregel halde ope frå kl. 07.00 til

kl. 21.00 på kvardagar og frå kl. 07.00 til kl. 18.00 på laurdagar. Det er høve til å halde ope mellom kl. 12.00 og kl. 21.00 på søndagar. Dette gjeld alle månadene i året for daglegvarebutikker med ordinær butikkstorleik på maksimum 400 m². For andre daglegvarebutikker gjeld dette for mai, juni, juli og august, og dessutan i november og desember. Utsalsstader kan ikkje halde ope på religiøse høgtidsdagar, på 1. mai, på mors- og farsdag og på frigjøringsdagen. Kioskar, bensinstasjonar m.m. er unnatekne frå lova. Lova er handheva av politiet.

Tyskland har tradisjonelt ført ein restriktiv opningstidspolitik. Etter ei lovendring 30. juli 1996 kan utsalsstader som hovudregel halde ope til kl. 20.00 på kvardagar og til kl. 16.00 på laurdagar. Søndagar må utsalsstader halde stengt. I lova er det rekna opp kva varer som kan seljast utanom ordinær opningstid.

Etter ei lovendring i 1994 er opningstidene i *England og Wales* vesentleg liberaliserte. Det er ingen restriksjonar på opningstidene på kvardagar. Utsalsstader med areal over 280 m² kan halde ope 6 timar på søndagar, medan utsalsstader under 280 m² sjølv kan bestemme når dei ønskjer å halde ope på søndagar. Det er særleg store varehus og kjøpesenter utanfor bysentrum som heldt ope på søndagar, medan sentrum framleis er stille på desse dagane.

Forholdet til EØS-avtalen

EF-domstolen har i fleire dommar dei seinare åra slått fast at nasjonalt regelverk om opningstider høyrer under nasjonal kompetanse og derfor ikkje vedkjem fellesskapsretten. Regulering av opningstidene vil derfor uansett utforminga ikkje vere problematisk i forhold til dei pliktene Noreg har etter EØS-avtalen.

5 Økonomiske og administrative konsekvensar

Lovforslaget inneber at det for utsalsstader ikkje lenger vil vere lovbestemte avgrensingar i opningstidene på kvardagar. Utsalsstadene vil med andre ord sjølv kunne bestemme kor lenge dei vil halde ope. For enkelte utsalsstader vil dette kunne føre til endringar i konkurransesituasjonen.

Oppheving av opningstidsavgrensingane på kvardagar vil venteleg redusere behovet for dispensasjonar. Utover dette vil lovforslaget antakeleg ikkje ha vesentlege administrative konsekvensar når det gjeld forvaltninga og handhevinga av regelverket frå styremaktene si side.

6 Merknader til dei enkelte føresegnene

6.1 Endringar i lov om helligdager og helligdagsfred

Til § 5 Salg fra faste utsalgssteder

Det er ikkje teke sikte på endringar i korleis ein skal forstå definisjonane av fast utsalgsstad og dei typar utsalgsstader som er omfatta av unntaka i opningstidslova av 1998 § 3.

Første ledd presiserer verkeområdet for føresegnene.

Paragrafen gjeld faste utsalgsstader. Dersom enkelte utsalgsstader eller varegrupper er regulerte i eller i medhald av spesiallover, vil likevel desse gå framfor lova her. Eksempel på dette er sal av apotekvarer og alkoholhaldige drikkar.

Sameleis som med den tidlegare lova vil den nye føresegna berre regulere opningstida for utsalgsstader der det blir selt varer. Dette inneber at reine tenesteytingar som f.eks. utleige av bil eller video, reinsing og vask, bank, forsikring og eigdomsmekling ikkje er omfatta av lova. Sjå dei spesielle merknadene til § 5 fjerde ledd når det gjeld verksemdar som kombinerer tenesteyting med sal av varer som er unnatekne etter arealgrense.

Lova regulerer sal frå fast utsalgsstad. Ein utsalgsstad i lovas forstand må vere eit lokale som kan stengjast eller låsast. Handkjerre, kasse, koffert, visse slags telt, utandørs automat osv. er ikkje utsalgsstad i lovas forstand.

Bestilling av varer over telefon, Internett eller per post fell utanfor verkeområdet til lova dersom varene blir sende til kunden. Skal kunden sjølv hente varene på ein utsalgsstad, må tidspunktet for hentinga ligge innanfor opningstidene etter lova for staden der varene skal hentast.

Salsverksemda må vidare vere retta mot vanlege *forbrukarar*. Engrosverksemd eller sal frå «cash-and carry-avdelingar» til næringsdrivande er ikkje omfatta av lova. Dersom slike verksemdar også driv sal til forbrukar, er dei derimot rekna som vanlege utsalgsstader, og er omfatta av lova.

Andre ledd lister opp unntak frå hovudregelen i første ledd.

Nr. 1 Utsalgssteder som vesentlig selger kiosk- eller dagligvarer

Etter nr. 1 er utsalgsstader som i det vesentlege sel kiosk- eller daglegvarer, og som har ei samla salsflate som ikkje overstig 100 m², unnatekne. Sjå § 5 fjerde ledd når det gjeld uttrykket *salgsflate*.

Utsalgsstaden må stå som eit sjølvstendig butikklokale med fastmonterte vegger og eigen inngang. Dette inneber at det ikkje er høve til å gjere om delar av ein butikk etter stengjetid til ei eining som tilfredsstillar arealkravet ved å bruke rørlege skiljevegger e.l.

Utsalgsstader som ligg i butikkssenter/kjøpesenter, skal i forhold til lova betraktast som individuelle einingar. Kioskar og daglegvareforretningar i butikkssenter/kjøpesenter som ikkje har eigen inngang eller fast monterte vegger, kan halde ope utanom dei alminnelege opningstidene i lova under føresetnad av at dei tilfredsstillar arealkravet og i forhold til andre utsalgsstader står som ei naturleg eining.

Omgrepa *kioskvarer* og *daglegvarer* har ingen eintydig definisjon. Ein indikasjon på omgrepet *kioskvarer* går fram av forarbeida til opningstidslova av 1985, jf. Innst. O. nr. 48 (1984–85), der det står på side 11:

«... tobakk- og røykartikler, aviser, blader og tidsskrifter, bøker, skrivesaker, toalettartikler, hygieniske artikler, sukker- og sjokoladeprodukter, bakeri- og konditorvarer, frimerker, innspilte og uinnspilte lyd- og billedkassetter, film, mineralvann, frukt, souvenirer, husflidsvarer o.l. Videre menes pølsebod- eller gatekjøkkenvarer som pølser, hamburgere, kylling, pommes frites, eller andre varer som er beregnet på å fortæres på stedet».

I lov 6. juni 1980 nr. 21 om handelsverksemd § 1–4 andre ledd er det gitt følgjande definisjon på dagligvarer:

«Som dagligvarer regnes matvarer og andre nærings- og nytelsesmidler, dyremat, vaske- og rengjøringsmidler, toalettartikler, husholdningsvarer av papir og plast, bone-, rense- og pussemidler.»

Desse definisjonane må ikkje betraktast som uttømmende og vil heller ikkje vere til hinder for at omgrepa kan omfatte nye varer som den raske produktutviklinga bringar på marknaden. Erfaringane med handhevinga av opningstidslova tilseier at ein ikkje skal binde seg til rigide definisjonar. M.a. av denne grunn er uttrykket *i det vesentlige ... kiosk eller dagligvarer* teke inn i lovteksten for å gjere det klart at eit avgrensa innslag av andre varer er tillate saman med kiosk- og daglegvarer.

Nr. 2 Bensinstasjoner

Etter nr. 2 er unnateke bensinstasjoner med ei samla salsflate som ikkje overstig 150 m². Med *bensin-*

stasjoner skal forståast det same som i opningstidslova § 3 første ledd nr. 2, der det heiter:

«utsalgssteder som alene eller i kombinasjon med varer som nevnt i nr. 1, i det vesentlige selger bensin, olje og andre varer som er nødvendige for drift av eller vedlikehold av motorkjøretøy og motorbåter».

Uttrykket *i det vesentlige* inneber at det er tillate å selje eit avgrensa innslag av andre varer saman med bensin-, bilprodukt og varer nemnde i nr. 1.

Føresegna skal forståast slik at ein utsalsstad må selje både bensin, olje og andre varer som er nødvendige for drift eller vedlikehold av motorkjøretøy og motorbåtar for å komme inn under føresegna. Det er såleis ikkje tilstrekkeleg f.eks. berre å selje bensin og olje.

Sjå lovforslaget § 5, fjerde ledd når det gjeld uttrykket *salgsflate*. Også utsalsstader som sel bensin m.m., må i forhold til lova stå som sjølvstendige butikklokale med fast monterte vegger og eigen inngang, jf. det som er sagt under dei spesielle merknadene til § 5, andre ledd nr. 1.

Nr. 3 Utsalgssteder på campingplasser i campingsesongen

Nr. 3 fører vidare unntaket for campingplassar i campingsesongen frå gjeldande opningstidslov. I uttrykket *i campingsesongen* ligg krav om at campingplassen er open og har eit visst belegg av campingturistar. Føresegna tek ikkje sikte på å gi unntak for utsalsstader med tilbod og vareutval som openbert er meir tilpassa allmenta enn campinggjestene. Som campingplassar er i denne samanhengen meint stader som er permanent opparbeidde og tilrettelagde for camping (telt, bubilar, campingvogner, campinghytter osv.). Utsalsstadene må liggje på campingplassen for å komme inn under unntaket. Med dette er meint at utsalsstaden må liggje inne på området til campingplassen; det er ikkje tilstrekkeleg at han ligg heilt nær campingplassen. Unntaket for utsalsstader på campingplassar er grunnlagt i dei behov gjestene har, og det skal gi gjestene høve til å kjøpe nødvendige varer utover dei alminnelege opningstidsføresegnene.

Nr. 4 Typiske turiststeder

Nr. 4 fører vidare unntaket for *typiske turiststeder* frå den gjeldande lova. Med typiske turiststader er i første rekkje meint mindre stader der salet i periodar hovudsakleg skjer til turistar. Det er her tenkt på stader der dei faste innbyggjarane er få i forhold til talet på tilreisande/besøkjande i løpet av året, ek-

sempelvis stader som Beitostølen, Geiranger, Geilo og Lyngør. Ein typisk turiststad treng ikkje omfatte heile kommunen. Ein typisk turiststad er dessutan kjenneteikna ved at dei næringsdrivande ofte er avhengige av turistsesongane, da kundegrundlaget er for lite til at dei kan overleve av sal til fastbuande. Også utsalsstader i mange byar og på større stader kan oppleve omsetningsauke i turistsesongen, men denne auken kan neppe seiast å vere så vesentleg at han kan danne grunngevinga for å gi løyve til søn- og helgedagsope.

Det er vidare eit vilkår at salet i periodar hovudsakleg skjer til turistar, jf. § 5 sjettededd. Kor lang denne perioden må vere, og kor stor del av omsetninga som må skje til turistar i denne perioden, må avgjerast konkret i kvart enkelt tilfelle.

Fylkesmannen kan avgrense unntaket i § 5 andre ledd nr. 4 frå kravet om at faste utsalsstader skal halde stengt på helgedagar til å gjelde for utprega «sesongstader» i bestemte periodar av året. Med «delar av året» er meint periodar av ei viss lengd; kortare tidsrom på f.eks. eit par veker vil såleis ikkje vere tilstrekkeleg.

Det følgjer av § 5 sjettededd i lova at fylkesmannen, etter søknad frå ein kommune, ved forskrift avgjer om eit område eller ein kommune skal ha nemninga typisk turiststad.

Departementet har rekna med at dersom ein kommune tek avgjerd om ikkje å fremje søknad til fylkesmannen om å fastsetje forskrift at eit område er ein typisk turiststad, er det ei avgjerd av prosessuell karakter og ikkje eit enkeltvedtak.

Lovavdelinga i Justisdepartementet har seinare uttalt at avdelinga ser det slik at det ikkje ligg føre noko enkeltvedtak dersom kommunen etter saksbehandling i kommunestyret bestemmer seg for ikkje å søkje fylkesmannen om forskrift, eller dersom fylkesmannen avslår å fastsetje ei forskrift etter gjeldande opningstidslov § 3 fjerde ledd (helgedagslova § 5 sjettededd).

Dersom fylkesmannen stettar søknaden frå kommunen og fastset ei forskrift i medhald av den gjeldande opningstidslova § 3 fjerde ledd (helgedagslova § 5 sjettededd), er det saksbehandlingsreglane i forvaltningslova kap. VII og ikkje kap. IV–VI som gjeld for vedtaket. Spørsmålet er likevel om ei forskrift som reint faktisk berre får betydning for ein enkelt eller nokre få personar, må betraktast som eit enkeltvedtak, eventuelt at saksbehandlingsreglane for enkeltvedtak kan nyttast analogisk.

Lovavdelinga i Justisdepartementet har uttalt at avgjerda frå fylkesmannen etter gjeldande opningstidslov § 3 fjerde ledd (helgedagslova § 5 sjettededd) må reknast som forskrift etter forvaltningslova, og at saksbehandlingsreglane for enkeltvedtak

– deriblant reglane om klage i forvaltningslova kap. VI – ikkje vil gjelde for avgjerda.

Nr. 5 Serveringssteder

Føresegna fører vidare unntaket for sal frå serveringsstad i opningstidslova. Unntaket er grunnlagt med at lov av 13. juni 1997 nr. 55 om serveringsverksemd (serveringslova) uttømmende regulerer opningstida for serveringsstader som også har kioskdavdeling.

Nr. 6 Auksjoner

Sal ved auksjon vil som i dag vere unnateke frå forbodet mot sal på søn- og helgedagar. Vilåret er at det blir drive reell auksjonsverksemd. Auksjonsverksemda må ikkje vere kombinert med anna salsverksemd som fell inn under opningstidsreguleringa for søn- og helgedagar. Sjå elles *lov 14. august 1918 nr. 3 om frivillige auksjoner*.

Nr. 7 Kunstgallerier

Føresegna fører vidare eit unntak frå gjeldande opningslov for sal av kunst eller bruksgjenstandar o.l. frå lokale som blir nytta til utstilling.

Føresegna omfattar også sal av plakatar, postkort, kunstbøker, katalogar, suvenirar m.m. som er knytte til utstillingsverksemd.

Nr. 8 Utstillinger eller varemesser

Også unntaket for sal frå utstillingar eller varemesser er ei vidareføring frå den gjeldande opningstidslova. For at verksemda ikkje skal vere omfatta av forbodet mot sal på søn- og helgedagar, må utstillingane eller varemessene gå føre seg i lokale som normalt ikkje blir nytta til anna salsverksemd. Det er også eit vilkår at den enkelte utstillinga er avgrensa i tid. Det vil dermed ikkje vere høve til at ein seljar på søn- og helgedagar tek opp bestillingar for seinare levering i eit lokale som blir kalla «utstilling» på ein søndag og er vanleg utsalsstad dei andre vekedagane.

Nr. 9 Plantesalg

Føresegna gjer unntak for utsalsstader som i det vesentlege sel blomster, plantar og andre hageartiklar, og er ei vidareføring av unntaket frå den gjeldande opningstidslova. Unntaket er grunnlagt med at sal av artiklar til hagebruk m.m. ofte går føre seg på tidspunkt da folk flest har fri, for eksempel i helgane når folk gjer hagearbeid. Uttrykket *i det ve-*

sentlige gjer det klart at ein utsalsstad kan selje eit avgrensa tal andre produkt i tillegg til blomster, plantar og andre hageartiklar.

Nr. 10 Lokale husflids- og suvenirvarer

Føresegna er ei vidareføring av eit unntak som kom inn i opningstidslova av 1985 for sal av lokale husflids- og suvenirvarer. Med *lokale husflids- og suvenirvarer* er meint sal av varer som er framstilte lokalt. Produksjon og sal av slike varer kan ha stor næringsmessig betydning i mange distrikt, spesielt i turistsesongen. Uttrykket *i det vesentlige ... husflids- og suvenirvarer* medfører at ein utsalsstad vil kunne selje eit avgrensa tal andre produkt, for eksempel suvenirprodukt som ikkje er framstilte lokalt.

Nr. 11 Utsalgssteder i terminalbygninger på lufthavner

Føresegna gjeld utsalsstader i terminalbygningar på lufthavner som har løyve til avgiftsfritt sal. Med terminalbygning er meint bygning for inn- og utsjekking av passasjerar og bagasje på lufthamn.

Nr. 12 Salg av varer i tilknytning til produksjonssteder m.v. som er tilrettelagt for turisme

Føresegna vil m.a. dekkje sal av varer til personar som får tilbod om omvisingar og liknande på fabrikkar og anlegg der ein får innblikk i delar av produksjonsprosessen. Det finst også eksempel på at verkstader for keramikk, annan brukskunst, lys osv. har liknande arrangement. Staden må vere tilrettelagd for turisme, og varene må i vesentleg grad vere knytte til aktiviteten på anlegget. Salsverksemda må ikkje stå som det einaste formålet.

Det er ikkje formålet å opne generelt for fabrikkutsal på søn- og helgedagar.

Føresegna vil også kunne omfatte nedlagde produksjonsanlegg som er utvikla til kulturminne og turistattraksjonar.

Tredje ledd gir høve til å halde ope dei tre siste søndagane før julaftan.

Unntaket gjeld berre dei tre siste søndagane før julaftan. Dersom julaftan fell på ein søndag, vil denne søndagen ikkje vere omfatta av føresegna.

Fjerde ledd definerer nemninga *salgsflate* i § 5 andre ledd nr. 1 og 2. Med «salgsflate» er meint golvflata i den delen av eit utsalslokale der varer berekna for sal til publikum er synleg utstilte. Kasseområdet der tilsette betener publikum, skal reknast inn i salsflata. Lager, kontor og opphaldsrom for

personale inngår ikkje i salsflata. Det er berre varer i *lokalet* til ein utsalsstad som skal reknast inn i salsflata. Dette inneber at område utandørs ikkje inngår i salsflata, sjølv om det er utstilt varer der. Utrekninga av arealet skal skje frå vegg til vegg.

Dersom varer blir eksponerte frå eit lager, har departementet rekna med at den delen av kjøle- eller frysenskapet som naturleg blir operert av kunden, skal reknast med i salsflata.

Kjøle- eller frysenskap som er utstilt i butikklokalet, og som ikkje står i kontakt med eit lager, skal reknast inn i salsflata på vanleg måte.

Tenesteytande verksemder er unnatekne frå verkeområdet til lova, jf. § 5 første ledd. Ein del verksemder driv tenesteytande verksemd i kombinasjon med sal av varer, for eksempel kombinert drift av storkiosk og videoutleige. For slike utsalsstader skal berre den delen av lokalet som blir nytta til omsetning av varer, telje med i utrekninga av salsflata til utsalsstaden.

Korleis ein skal rekne ut salsarealet når det blir drive ein kombinasjon av varesal og tenesteytande verksemd, må vurderast konkret i det enkelte tilfellet, med utgangspunkt i korleis verksemda er innretta fysisk og funksjonsmessig.

Særleg om speletenester

Tobakk- og Kioskhandelens Landsforbund og Norsk Rikstoto påpeikte i sine høringssvar til opningstidslova at areal som går med til spel, bør vere unnatekne ved utrekninga av salsflate. Etter departementet si erfaring vil dette normalt vere mindre areal, som er ein så integrert del av utsalslokalet at det må reknast inn i salsflata. Det vil ofte vere tilfellet der speletenester som tipping og lotto skjer frå same salsdisk som omsetninga av varer.

Dersom areal til speleautomatar, spel o.l. er fysisk og funksjonsmessig skilde frå salsarealet elles, må det byggje på ei konkret vurdering om desse speletenestene er av ein slik karakter at det er naturleg å sjå dei som ei sjølvstendig tenesteytande verksemd, og dermed som unnatekne frå lova.

Etter departementet si vurdering må dei prinsippa som er nemnde ovanfor, gjelde all tenesteytande verksemd, også for eksempel posttenester.

Salsflata skal kunne dokumenterast, jf. § 5 femte ledd.

Femte ledd fastset at kioskar, mindre daglegvarebutikkar og utsalsstader for varer som er nødvendige for drift og vedlikehald av motorkjøretøy og båtar, og som held ope utover den alminnelege opningstida etter lova, må dokumentere at salsflata ikkje overstig den beskrivne kvadratmetergrensa.

Dette gjeld ikkje dersom utsalsstaden openbert ligg under arealgrensa. Ein mindre kiosk på 40 til 50 m² vil såleis ikkje trenge dette. Dokumentasjonen skal vere tilgjengeleg ved utsalsstaden, og skal på førespurnad visast fram til politiet eller Arbeidstilsynet. Arealet til ein utsalsstad vil kunne dokumenterast gjennom takst, arealutrekning, arbeidsteikningar eller på annan tilfredsstillande måte. Brot på dokumentasjonsplikta medfører at ein utsalsstad ikkje skal betraktast som omfatta av unntaka i § 5.

Etter *sjette ledd* er det fylkesmannen som etter søknad frå ein kommune ved forskrift avgjer om eit område skal reknast som *et typisk turiststed* etter § 5 andre ledd nr. 4 i lova.

Vedtaket til fylkesmannen vil gjelde eit nærmare bestemt område, og vil normalt ikkje vere knytt til bestemte personar. Vedtaket vil dermed vere ei forskrift etter definisjonen i forvaltningslova § 2. Dette er presisert i lovteksten. At det vil vere tale om ei forskrift, inneber at saksbehandlingsreglane etter forskriftene i forvaltningslova kapittel VII vil gjelde for behandlinga hjå fylkesmannen. Det vil da ikkje vere høve til å klage over vedtaket.

I samsvar med *sjuande ledd* kan ein søkje fylkesmannen om dispensasjon frå § 5 når det ligg føre særlege grunnar.

Formuleringa *særlige grunner* vil kunne omfatte ulike forhold, som også kan variere frå distrikt til distrikt. Større hendingar, som idrettsmeisterskap, jubileum, stemne, marknader og liknande, og som vedkjem heile eller store delar av ein kommune eller eit distrikt, vil kunne danne grunnlag for dispensasjon. Det same gjeld periodisk tilbakevendande hendingar, som anløp av turistskip og årlege fiske-ri, og som har stor næringsmessig betydning for ein kommune eller eit distrikt.

Det kan også givast dispensasjon for mindre arrangement som «handelens dag», eller markering av ei spesiell hending for ein utsalsstad, som for eksempel 5-, 10- og 25-årsjubileum eller liknande. Slike arrangement bør likevel vanlegvis ikkje tillatast på søn- og helgedagar.

For å falle inn under omgrepet «arrangement» må det liggje føre noko meir enn rein handelsverksemd. Omgrepet «handelens dag» må naturleg forståast slik at det omfattar fellesarrangement utover eitt enkelt senter. Føresegna opnar ikkje for å dispensere for årlege jubileum eller for eksempel 12- eller 22-årsjubileum.

For kjøpesenter må det liggje føre ei særskild storhending.

Lang tradisjon med nattope for kjøpesenter er i seg sjølv ikkje nokon særleg grunn i lovas forstand.

Konkurransmessige forhold vil ikkje vere grunnlag for dispensasjon. Det er såleis ikkje høve til å gi dispensasjon til ein daglegvarebutikk som søker om å få halde ope på søndagar for å oppnå same opningstidsvilkår som utsalsstader som er unnatekne, jf. § 5. Det same gjeld utsalsstader i grensestrøk som søker om dispensasjon for å ha dei same opningstidene som konkurrentar i Sverige og Finland.

I vurderinga av om det skal givast dispensasjon må det gjerast ei heilskapsvurdering, der alle aktuelle interesser blir trekte inn – også omsyn til arbeidstakarane ved utsalsstadene.

Den praksis som har utvikla seg med søndagsopne utsalsstader i desember månad for å avvikle julehandelen, er no lovfesta. Reint generelt er det rekna med at dette vil redusere behovet for dispensasjon.

Dispensasjon skal vere tidsavgrensa.

Den som har klagerett etter forvaltningslova, kan klage til departementet over avgjerd om dispensasjon.

Til § 6 Straff

Føresegna tilsvare § 5 i opningstidslova av 1998.

Første ledd fastset at den som forsettleg eller aktlaust bryt §§ 3–5 i lova eller føresegner gitt i medhald av desse paragrafane, blir straffa med bøter. Departementet meiner det er viktig at også aktlaust brot blir ramma. Brota vil ofte vere av ein slik karakter at forsett vanskeleg kan bevisast.

Etter andre ledd vil også medverknad til brot på lova kunne straffast.

6.2 Endringar i lov om 1 og 17 mai som høgtidsdager

Etter § 1 andre ledd vil det gjelde same avgrensingar i høvet til å halde utsalsstader opne på 1. og 17.

mai som på søn- og helgedagar. Tilsvarande vil brot på påbod om å halde stengt vere straffbart på same måten som brot på føresegnene om forbod mot handel på helgedagar.

Nytt siste punktum i § 2 andre ledd presiserer at lova ikkje er til hinder for at arbeid ved faste utsalsstader kan haldast i gang etter kl. 22 dagane før 1. og 17. mai.

6.3 Endring i arbeidsmiljølova

Arbeidsmiljølova § 42 andre ledd bokstav l) inneber at nattarbeid (arbeid mellom kl. 21 og kl. 06) er tillate ved utsalsstader.

6.4 Ikraftsetjing

Sjølv om opningstidslova av 26. juni 1998 blir oppheva, blir føresegnene om handel på søn- og helgedagar i helgedagslova i hovudsak vidareførte. Heimelen i opningstidslova § 3 fjerde ledd til å fastsetje ved forskrift at eit område skal reknast som typisk turiststad, blir vidareført i helgedagslova § 5 sjette ledd. Tilsvarande blir føresegna i opningstidslova § 4 om dispensasjon i helgedagslova § 5 sjuande ledd vidareført. Departementet legg til grunn at forskrifter og dispensasjonar som er gitt i medhald av føresegnene i opningstidslova, gjeld også etter at lova her er sett i kraft.

Kultur- og kyrkjedepartementet

t i l r å r :

At Dykkar Majestet godkjenner og skriv under eit framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringar i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred m.v.

Vi HARALD, Noregs Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjere vedtak om lov om endringar i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred m.v. i samsvar med eit vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred m.v.

I

I lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred blir gjort følgende endringer:

Ny overskrift § 1 skal lyde:
Lovens formål

Ny overskrift § 2 skal lyde:
Helligdager

Ny overskrift § 3 skal lyde:
Helligdagsfred

Ny overskrift § 4 skal lyde:
Offentlige arrangementer

§ 5 skal lyde:

§ 5 Salg fra faste utsalgssteder

På helligdager skal faste utsalgssteder som selger varer til forbrukere, holde stengt. På jul-, påske- og pinseaften skal de stenge kl. 16.

Dette gjelder ikke for

- 1. utsalgssteder som i det vesentlige selger kiosk- eller dagligvarer, og som har en samlet salgsflate som ikke overstiger 100 m²*
- 2. bensinstasjoner med en samlet salgsflate som ikke overstiger 150 m²*
- 3. utsalgssteder på campingplasser i campingsesongen*
- 4. utsalgssteder på områder som etter vedtak av fylkesmannen regnes som typiske turiststeder, se sjette ledd*
- 5. salg fra serveringssted*
- 6. salg ved auksjon*
- 7. salg av utstilte gjenstander fra kunstgallerier og lignende*
- 8. salg fra tidsbegrensede utstillinger og varemesser som finner sted i lokaler som normalt ikke blir brukt til salgsvirksomhet*
- 9. utsalgssteder som i det vesentlige selger blomster, planter og andre hageartikler*
- 10. utsalgssteder som i det vesentlige selger lokale husflids- og suvenirvarer*
- 11. utsalgssteder i bygninger for inn- og utsjekking av passasjerer på lufthavner som har tillatelse til avgiftsfritt salg*

12. salg av varer i tilknytning til produksjonssteder m.v. som er tilrettelagt for turisme.

Faste utsalgssteder kan holde åpent de tre siste søndagene før julaften mellom kl. 14 og kl. 20.

Med salgsflate, se annet ledd nr. 1 og 2, menes gulvflaten i den delen av et utsalgssteds lokale hvor varer beregnet for salg til publikum er synlig utstilt. Lagerrom og oppholdsrom for personale medregnes ikke.

Utsalgssteder som nevnt i annet ledd nr. 1 og 2, og som ikke åpenbart oppfyller kravet om salgsflate, skal ved takst eller på annen tilfredsstillende måte kunne dokumentere salgsflatens størrelse. Dokumentasjonen skal være tilgjengelig ved utsalgsstedet. Mangelfull dokumentasjon medfører at et utsalgssted ikke anses unntatt fra bestemmelsen i første ledd første punktum.

Fylkesmannen kan etter søknad fra kommunen ved forskrift bestemme at et område skal regnes som typisk turiststed, se annet ledd nr. 4, for hele året eller deler av året. Som typisk turiststed kan bare regnes område der salget i de aktuelle periodene hovedsakelig skjer til turister.

Fylkesmannen kan etter søknad gi dispensasjon fra paragrafen her når det foreligger særlige grunner. Avgjørelsen kan påklages til departementet.

Departementet kan gi nærmere forskrifter til utfylling av paragrafen her.

Noverande § 5 blir ny § 7.

Ny § 6 skal lyde:

§ 6 Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 3–5 i denne lov, eller bestemmelser gitt i medhold av disse paragrafene, straffes med bøter.

Medvirkning straffes på samme måte.

II

I lov 26. april 1947 nr. 1 om 1 og 17 mai som høgtidsdager blir gjort følgende endringer:

§ 1 nytt andre ledd skal lyde:

For salg fra faste utsalgssteder 1. og 17. mai gjelder bestemmelsene i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred §§ 5 og 6 tilsvarende.

Om lov om endringer i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred m.v.

§ 2 nytt siste punktum skal lyde:

Dette gjelder ikke arbeid ved faste utsalgssteder.

III

I lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. blir gjort følgende endring:

§ 42 andre ledd bokstav l) skal lyde:
arbeid ved utsalgssteder,

IV

I lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig straffelov (straffeloven) blir § 348 oppheva.

V

Lov 26. juni 1998 nr. 43 om åpningstider for utsalgssteder (åpningstidsloven) blir oppheva.

VI

Lova her gjeld frå det tidspunkt Kongen fastset.
